

## EESTI KEELE RIIGIEKSAM 2019

### LUGEMISOSA HINDAMISJUHEND

1. Eesti keele riigieksami lugemisosa hinnatakse üks kord. Vastuste hindamisel lähtutakse hindamisjuhendist.
2. Lugemisülesanded eeldavad sidusaid normikirjakeelseid vastuseid, mille pikkus on 50–100 sõna. Vastuses võib vajaduse korral esitada loetelu. (Loetelu vormistuse kohta eeldatakse, et see oleks kõigi ülesannete vastustes läbivalt ühtlane.)
3. Igas vastuses hinnatakse sisu ja õigekeelsust eraldi aspektina. Punktid märgitakse eksamitööle.
4. Olenevalt lugemisülesande keerukusest hinnatakse vastuse sisu kas 8 või 13 punktiga (vt tabel 1).
5. Vastuste sisu hindamisel lähtutakse võimalike vastuste loendist ja ülesandepõhistest hindamiskriteeriumidest. Eksaminandide vastused ei pea võimalike vastustega sõna-sõnalt kokku langema.
6. Iga vastuse õigekeelsust hinnatakse 0–2 punktiga (vt tabel 2).
7. Kui vastuse sisu hinnatakse 0 punktiga, siis õigekeelsust eraldi ei hinnata ja eksamitööle märgitakse mõlema aspekti eest 0 punkti.
8. Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande sisu tulemust ühe tasandi võrra.
9. Kui eksaminand on vastuses kirjutanud ülesandes nõutust rohkem argumente, näiteid, põhjendusi vms, siis läheb hindamisel arvesse vaid nõutud arv, alustades esimesest.
10. Vastuse vormistus hakkab sisu tulemust mõjutama siis, kui sellest on tingitud puudujäägid vastuse täpsuses ja arusaadavuses.
11. Eksaminand võib alustekstile viidata ridade ees olevate numbritega, kuid see ei ole kohustuslik.
12. Reaviited ei asenda tekstinäiteid.

**Tabel 1. Lugemisülesannete hindamisskaala**

| Punktid | Punktid | Hindamiskriteeriumid                                                                                                                                                                                                                          |
|---------|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 8       | 13      | Vastus on täpne ja põhjalik;<br>selgitused, põhjendused, järeldused ja/või hinnangud tulenevad alustekstist;<br>vastus on loogiline ja arusaadav.                                                                                             |
| 6       | 9       | Vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (vastuse mõni osis puudub või pole täpne);<br>selgitused, põhjendused, järeldused ja/või hinnangud tulenevad alustekstist;<br>vastus on loogiline ja arusaadav.                       |
| 4       | 6       | Vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool);<br>enamik selgitusi, põhjendusi, järeldusi ja/või hinnanguid tuleneb alustekstist;<br>vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista arusaamist. |
| 2       | 3       | Üle poole ülesandest on lahendamata;<br>suurem osa selgitustest, põhjendustest, järeldustest ja/või hinnangutest puudub või ei tugine tekstile;<br>vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.                   |
| 0       | 0       | Vastus on vale või puudub.                                                                                                                                                                                                                    |

**Tabel 2. Õigekeelsuse hindamine**

| Punktid | Hindamiskriteeriumid                      |
|---------|-------------------------------------------|
| 2       | Vastuses ei ole õigekeelsusvigu.          |
| 1       | Vastuses on 1–2 õigekeelsusviga.          |
| 0       | Vastuses on 3 või rohkem õigekeelsusviga. |

## Õigekeelsusvead

1. Õigekeelsusvigadeks loetakse ortograafiavead (täheortograafia, algustäheortograafia, kokku- ja lahkukirjutamine, lühendamine, kirjavahemärgistus jne) ja vormimoodustusvead (v.a õigekeelsussõnaraamatus toodud argikeelsed vormid).
2. Kõik vead on täisvead.
3. Kõrvallause, lauselühendi, kiilu, sh ütte ja hüüundi, järellisandi ja -täiendi ning lisanditaoliste määruste puhul loetakse ära jäetud komad või mõttekriipsud üheks veaks.
4. Ühe vastuse piires arvestatakse üheks veaks
  - 1) ühes sõnas esinevad eri tüüpi õigekeelsusvead;
  - 2) samas sõnas või morfoloogilises vormis korduvad vead;
  - 3) sama lausetarindi puhul korduvalt ära jäetud või ülearune kirjavahemärk või kahepoolne vahemärk (jutumärgid, sulud);
  - 4) kõrvallause, lauselühendi, kiilu, sh ütte ja hüüundi, järellisandi ja -täiendi ning lisanditaoliste määruste puhul korduvalt ära jäetud koma(d) või mõttekriips(ud);
  - 5) sama lausetüübi puhul korduvalt ära jäetud lõpumärk.
5. Ühe vastuse piires loetakse korduvateks vigadeks
  - 1) samas tarindis või lauseümbruses koma(de) puudumine, nt põimlauses sarnases ümbruses (NB! *kuhu-/kus-/kust*-laused lugeda üheks veaks);
  - 2) täiendkõrvallauses koma(de) puudumine (sõltumata asesõna käändevormist, nagu *mis-, mille-, mida-, millega; kes-, kellele-, kellest*-vormiga algavad täiendkõrvallaused) (NB! *kes-* ja *mis*-pronoomeniga lausete komastamise vead loetakse eri vigadeks);
  - 3) eksimused veaohlikus sõnatüübis sama vormi moodustamisel, nt astmevahelduslike *ik*-liiteliste sõnade sama käändevormi moodustamise vead (nt osastava vormid *\*mõistliku, \*tuleviku*); vead *kontsert*-tüüpi vörsõnade käänamisel ning *pesa-* ja *kõne*-tüüpi sõnade osastavavormide moodustamisel (nt *\*kontsertile, \*asfaltile; austas \*pere, kuulas \*kõne*);
  - 4) eksimused *likkus*-liitelistes sõnades käändevormist sõltumata (nt omastav *avalikuse*, nimetav *tegelikus*);
  - 5) *si*-vorm mitmuse osastavas (nt *tublisi, külas, vendasi*) muuttüübist sõltumata.
6. Ühe vastuse piires loetakse erinevateks vigadeks sidesõnaga *nagu* tarindite komastamise vead eri lauseümbrustes, nt järeltäiendilises lauses, kus *nagu* on kasutusel tähenduses 'näiteks'; kõrvallause alguses; võrdlustarindis.
7. Ilmselge hooletusviga (nt *nõuab enale, tänapäeva, mingil ajahetkel* vms) jäetakse hindamisel arvestamata. Kui hooletusveal ja õigekeelsusveal on raske vahet teha, loetakse see õigekeelsusveaks (nt *keskond* vms).
8. Ebakorrektsed tähekujusid ei arvestata veana, kui tegemist on käekirja süsteemse eripäraga.
9. Eksamitööle vigu ei märgita.

## VARIANT 1

**Loe läbi katkend Andrus Kivirähki näidendist „Vaimude tund Koidula tänavas“ (Looming 3/2017) ning lahenda selle põhjal ülesanded. (40 punkti)**

- 1. Nimeta 3 põhjust, mille pärast Mati Unt Anton Hansen Tammsaaret kadestab. Kinnita iga põhjust tekstinäitega (kokku 3 näidet). (10 punkti)**

### Võimalikud vastused

- (1) Tammsaarel on oma majamuuseum (*Uuema aja kirjanikele ei tehta majamuuseumi, sest uuema aja kirjanikud elavad korteris, mitte eramajas. Minul pole majamuuseumi*).
- (2) Tammsaarel on oma skulptuur (*Mina ei oska istuda nagu kivikuju, minust pole Soans skulptuuri teinud*).
- (3) Tammsaarel on lause, mida iga eesti inimene teab (... *nii kuulus tsitaat. Paljud kirjanikud oleksid õnnelikud, kui neil oleks üks lause, mida iga eesti inimene teab*).
- (4) Tammsaare elas parematel aegadel / oli nõukogude võimu soosingus / sai postuumselt kommunistide lemmikuks ilma nende õudusi kogemata (*Sina pole nõukogude ajal elanud. Sina söimasid Täielist Eesti Wabariiki ja sõdisid Pätsiga, sa ei kujuta ettegi, mis pärast sinu surma juhtuma hakkas. / Sa olid seltsimees Brežnevi juures soosingus ...*).
- (5) Tammsaare on klassik, tal on kuulsus ja prestiiž, mille ta saavutas eluajal ja mida pole kaotanud režiimist olenemata (*Tammsaare jääb alati meiega*).
- (6) Undil ei ole niisugust mõju eesti kultuurile kui Tammsaarel, oma maailma või universumit, millesse oma tegelased paigutada (*Minul polnud oma Vargamäed. [---] Mina ei viitsinud päris uut kosmost ja universumit looma hakata, tänapäeval ei viitsi keegi. Sina oled ju need juba valmis teinud*).

### Hindamiskriteeriumid

**8 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on sõnastatud 3 põhjust, miks Unt Tammsaaret kadestab, ja kinnitatud väiteid tekstinäidetega); asjaolud/põhjused tulenevad alustekstist, näited on asjakohased; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on sõnastatud 3 põhjust, miks Unt Tammsaaret kadestab, kuid üks asjaolu/põhjus on sõnastatud ebatäpselt / üks näide pole asjakohane vm); asjaolud/põhjused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**4 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on sõnastatud 1–2 põhjust, miks Unt Tammsaaret kadestab, kuid vastust ei ole kinnitatud sobivate tekstinäidetega; on leitud sobivad tekstinäited, kuid põhjused, miks Unt Tammsaaret kadestab, on sõnastatud ebaselgelt vm); vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**2 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (põhjuseid pole sõnastatud, kuid on leitud ainult osaliselt sobivad tekstinäited; sobivaid põhjusi on 1 ja see on sõnastatud ebaselgelt vm); suurem osa vastusest ei tugine tekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

- 2. Sõnasta teksti põhjal Mati Undi ja Anton Hansen Tammsaare loomuse 2 vastandlikku joont. Toeta vastust tsitaatidega (mõlema kirjaniku kummagi (iseloому)joone kohta 1 tsitaat, kokku 4 tsitaati). (15 punkti)**

### Võimalikud vastused

(1)

Tammsaare on rahulik, ei liigu, pigem istub (seda võib remarkidest välja lugeda).

Tsitaadid

*Tammsaare istub külalistetoa nurgas.*

*Tammsaare (nihutab end tooliga valguse kätte).*

*Mõnikord ma mõtlengi, et istun siin nagu vana Andres oma elupäevade lõpul saunas.*

Unt on rahutu, liikuv, püsimatu.

Tsitaadid

*Proovib siiski liikumatult istuda, aga kargab kohe jälle püsti.*

Ära tee kogu aeg teatrit. Istu natukene aega rahulikult ka, ära kogu aeg sahkerda ja sebi. Sul oleks nagu sipelgad püksis.

Mõtleme mõne muu mängu välja.

Mina ei viitsinud päris uut kosmost ja universumit looma hakata, tänapäeval ei viitsi ju keegi.

(2)

Tammsaare armastab vaikust, üksindust.

Tsitaadid

*Pealegi, mis sa siin ikka niisama üksi istud.*

*Sa ju passid igal öösel siin.*

*Oma maja, istun, kus tahan.*

Unt on seltskondlik, jutukas, bravuurikas.

Tsitaadid

*Mõtleme mõne muu mängu välja.*

*Lavale peab saabuma ikka efektselt. Mitte nii, et valgus tuleb peale ja alles tüki aja pärast saab publik aru, et see tume mütsakas seal nurgas polegi kartulikott, vaid kirjanik Tammsaare. (Itsitab.)*

(3)

Tammsaare on tõsine/asjalik, ei lööbi ega viska nalja.

Tsitaadid

*Seda öeldakse siis, kui midagi muud öelda ei osata.*

*Siis, kui ei teata midagi ei tööst, vaevast ega armastusest.*

*Kiviktaimla võib olla sama mis kosmos.*

*Vargamäe ei saa iialgi valmis, töö ei lõpe kunagi otsa.*

Unt on lõbus, humoorikas, armastab nalja visata, lõõbib, on irooniline.

Tsitaadid

*Ega sa vampiir ole, et valguse käes ära sulad!*

*Oleksid kirjutanud ühe kolhoosikorda kiitva teose, näiteks „Tõe ja õiguse“ kuuenda osa, kuidas Indrekust saab sovhoosi esimees, aga Pearu poeg Karla Murakas kuulab salaja Ameerika Häält, tegeleb viljakuivatis kahjurlusega ja pannakse selle eest vangi.*

*Kuidas saaks Tammsaare ära minna! Tammsaare jääb alati meiega.*

*Sina oled ju [...] Vargamäe müürid pilvedeni üles ehitanud ja need deemonite ning madonnade kujukesi täis ladunud.*

*Puksub naerda, itsitab.*

(4)

Tammsaare võtab öeldut tõsiselt / ei saa alati aru, kui naljatatakse.

Tsitaadid

*See on ju vale.*

*See pole ka tõsi.*

Unt on elava kujutlusvõimega / armastab fantaseerida/luisata.

Tsitaadid

*... üks koleda näoga mees tuli vastu. Hüüdis juba kaugelt: „Tere, Mati!“ Keerasin siis ruttu sinu väravast sisse, ei tea, mis muidu hull oleks teinud. Suu oli juba ammuli, tahtis kindlasti kirjandusest rääkida. Võib-olla oleks koguni oma luuletusi lugenud. Selline võib kallale tulla, kui sa ei kuula ja kaasa ei nooguta. Kisub aia küljest teiba lahti ja valab sellega lagipähe.*

(5)

Tammsaare ei soovi tähelepanu/kuulsust.

Tsitaadid

*Tühja sellest muuseumist. Vargamäe on see, mis loeb.*

*Seda poleks vaja olnud öelda! Ma olen ju keelanud!*

*Mina ei ole.* (Vastus Undi arvamusele, et pajud kirjanikud oleksid õnnelikud, kui neil oleks üks lause, mida iga eesti inimene teab.)

Unt soovib tähelepanu/kuulsust.

Tsitaadid

*Lavale peab saabuma ikka efektselt.*

*Paljud kirjanikud oleksid õnnelikud, kui neil oleks üks lause, mida iga eesti inimene teab.*

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on nimetatud 2 vastandlikku iseloomujoont ja toodud kummagi kohta 2 asjakohast tsitaati, kokku 4 sobivat tsitaati); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on nimetatud 2 vastandlikku iseloomujoont, kuid 1–2 tsitaati puuduvad või ei ole asjakohased; on nimetatud 2 vastandlikku iseloomujoont, kuid ühe sõnastus on ebatäpne ja tsitaat ei ole asjakohane vm); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on nimetatud 1 joon, mis Tammsaaret ja Unti eristab, ja toodud 2 sobivat tsitaati; on nimetatud 2 joont, mis Tammsaaret ja Unti eristavad, kuid toodud 1 sobiv tsitaat vm); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on nimetatud 1 kirjanikke eristav joon, osa tsitaate puudub või ei ole näited kooskõlas eristava joonega); suurem osa vastusest ei tugine alustekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

### 3. Missugune saatus võis Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke ja nende loomingut tabada nõukogude ajal? Too välja 3 võimalust ja põhjenda oma vastust tekstinäidetega (iga võimaluse kohta 1 näide). (15 punkti)

#### Võimalikud vastused

- (1) Need, kelle maailmavaade/ideoloogia/looming ei sobitunud nõukogude korraga, võidi küüditada. Näiteks fantaseerib Unt, mis oleks võinud A. H. Tammsaarega juhtuda: *võib-olla oleksid koos Kõögertaliga Siberisse sõitnud, ühes vagunis, ja sõbraks saanud. Oleksite koos laulnud, et „kord tuleb valge laev, siis lõpeb piin ja vaev ...”. Või siis et „ma tahaksin kodus olla, kui Päts on president ...”.*
- (2) Need, kes kohanesid uue võimuga, olid nõus muutuma / võisid leida tunnustust. Näiteks fantaseerib Unt, mis oleks saanud siis, kui A. H. Tammsaare oleks soovinud võimudele meeldida: *võib-olla poleks sind tõesti Siberisse saadetud, oleksid hoopis rahvakirjanikuks saanud. Oleksid kirjutanud ühe kolhoosikorda kiitva teose, näiteks „Tõe ja õiguse” kuuenda osa ...*
- (3) Need, kelle teosed ideoloogiliselt sobisid, jäid püsima, kuid nende teoste käsitlust/tõlgendust võidi muuta nõukogude korrale sobivaks. Näiteks Unt arvab, et tegelikult polekski ehk seda („Tõe ja õiguse” VI osa) vaja olnud, see „Tõe ja õiguse” neljas osa ajas kah asja ära, kodanlik Eesti ja rahajõmmid said nii et tolmas. Kommunistidele meeldis väga see, et Tammsaare nägi läbi kodanliku vabariigi pankroti.
- (4) Nn õigetele kirjanikele rajati muuseume. Näiteks ütleb Unt Tammsaarele: *Brežnevi ajal tehti sulle majamuuseum. Sa olid seltsimees Brežnevi juures soosingus [---]. Selge, et sa Brežnevilt majamuuseumi said, ikkagi mõttekaaslased. Külarealistid.*

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on sõnastatud 3 võimalust, missugune saatus võis Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke ja nende loomingut tabada nõukogude ajal, ja toodud 3 sobivat näidet); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on sõnastatud 3 võimalust, missugune saatus võis Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke ja nende loomingut tabada nõukogude ajal, ja toodud 2 sobivat näidet; on sõnastatud 3 võimalust, kuid üks neist on ebatäpne, ja toodud 2 sobivat näidet vm); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on sõnastatud 2 võimalust, missugune saatus võis Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke ja nende loomingut tabada nõukogude ajal, ja toodud 1–2 sobivat näidet; on sõnastatud 2 võimalust, kuid nende sõnastus on ebatäpne, ja toodud 2 sobivat näidet vm); järeldused tulenevad alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on sõnastatud 1 võimalus, missugune saatus võis Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke ja nende loomingut tabada nõukogude ajal, ja toodud 1–2 sobivat näidet; on sõnastatud 2 võimalust, kuid need on ebatäpsed, ja toodud näited ei sobi või näited puuduvad vm); suurem osa vastusest ei tugine alustekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

## VARIANT 2

**Loe läbi Sveta Grigorjeva luuletus „Ma sündisin aastal 1988” (Vikerkaar 1–2/2018) ja portaalis ACCELERISTA ilmunud ülevaade Y-põlvkonnast ning lahenda nende põhjal ülesanded. (40 punkti)**

**1. Leia luuletusest ja pane Sveta Grigorjeva kohta kirja 6 fakti, mis sobiksid tema elulookirjeldusse. (10 punkti)**

### Võimalikud vastused

Luuletuse põhjal võib Sveta Grigorjeva kohta välja tuua järgmisi eluloolisi fakte.

- (1) Ta on sündinud 1988. aasta jaanuaris / jaanuari keskel (kell 5 pärastlõunal).
- (2) 2018. aastal tähistas ta 30. sünnipäeva / Grigorjeva on praegu 31-aastane.
- (3) Ta on sündinud Eestis.
- (4) Ta on elanud suure osa elust (Tallinnas) Lasnamäel Kristjan Kärberi tänavas (ta vanemad elavad praegugi seal).
- (5) Tema isal pole Eesti kodakondsust (isa on halli passi omanik).
- (6) Ta sai 8-aastaselt Eesti kodakondsuse.
- (7) Ta on kirjutanud [luuletusi] Vikerkaarde. / Ta on luuletaja.
- (8) Ta on vabakutseline koreograaf ja tantsija. / Ta on loomeinimene.
- (9) Ta on õppinud ülikoolis, jätkab ülikooliõpinguid.
- (10) Tal pole lapsi.
- (11) Ta on pärit vaesest perest.
- (12) Ta väärtustab haridust.
- (13) Ta on ühiskonnakriitiline.
- (14) Ta tahab teha meeldivat tööd, kuid soovib selle eest ka väärilist tasu.
- (15) Teda on mõjutanud tehnoloogia areng.

### Hindamiskriteeriumid

**8 p** – vastus on täpne (on esile toodud 6 fakti Grigorjeva kohta); selgitused/järelused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on esile toodud 5–6 fakti Grigorjeva kohta, kuid neis on ebatäpsusi / vastuses on 4–5 õiget fakti Grigorjeva kohta); selgitused/järelused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**4 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on esile toodud 4–5 fakti Grigorjeva kohta, kuid neis on ebatäpsusi / vastuses on 3 fakti Grigorjeva kohta); enamik selgitusi/järelusi tuleneb alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**2 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on esile toodud 3 fakti Grigorjeva kohta, kuid neis on ebatäpsusi / on esile toodud 1–2 fakti Grigorjeva elu kohta vm); suurem osa vastusest ei tugine alustekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

**2. Sõnasta Sveta Grigorjeva luuletuse põhjal 4 väidet, milles oleks kirjas Eesti ühiskonna ja inimestega seonduv probleem. Toeta iga väidet ühe tekstinäitega. (15 punkti)**

### Võimalikud vastused

- (1) Eestis on „kodakondsusekammajaa”: enamikule on kodakondsus sünniprivileeg (nt Sveta klassikaaslastel), mõni saab selle lapsena (nt Sveta ise sai kodakondsuse 8-aastaselt), aga mõni ei saagi (nt Sveta isa, kes on Grigorjeva sõnul Eesti vabariigile superlojalne, kuid peab ikka läbi ajama halli passiga).



- (2) Haigekassa annab ravikindlustuse ainult neile, kes õpivad või töötavad. Vabakutselistel/loomeinimestel, nagu Sveta Grigorjeva, on Eestis raskusi ravikindlustuse saamisega (*mind ei ole riigi jaoks olemas / haigekassa on mul tänu ülikooliõpingutele*).
- (3) Eestis ei väärtustata / halvustatakse pehmeid alasid (nt tantsimine, koreograafia) (*lumehelbeke öeldakse minusuguse kohta / vabakutseline koreograaf ja tantsija*).
- (4) Inimesed, kes teevad palju tööd, ei saa väärilist palka (*nemad kes nad on töötanud terve elu / tehes tööd mis neile ei meeldi / ja nad on endiselt vaesed ja surevad vaestena / mina töötan terve elu tehes tööd / mida armastan ja suren samuti tõenäoliselt vaesena*).
- (5) Eestis on madalad pensionid / Eestis on pensionärid vaesed / Eestis on pensionärid vaesemad kui Soomes (*mu vanemad surevad vaestena / kuigi on rabanud terve elu*).
- (6) Eesti noored (nt Grigorjeva) ei taha lapsi sünnitada või ei taha seda teha Eestis (*ühtegi last ma siia riiki ei sünnita*).
- (7) Eesti inimesed on mornid ja ebasõbralikud (*inimesed tõukavad bussis keegi ei naerata*).
- (8) Eesti ühiskond halvustab ja sildistab, suhtub inimestesse eelarvamusega (*lumehelbeke öeldakse minusuguse kohta*).
- (9) Osa Eesti inimestest ei ole leidnud /ei leia meelepärast tööd (*nemad kes nad on töötanud terve elu / tehes tööd mis neile ei meeldi*).
- (10) Eestis on karmid, kuid lumeta talved – Grigorjeva soovib luuletuse lõpus ka lumega talve (*ja talved lumega! ja / lumetormid nimedega nadežda! vera! ja / ljubov!*).

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on sõnastatud 4 väidet Eesti ühiskonna ja inimeste kohta ning toetatud väiteid asjakohaste tekstinäidetega); väited tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on sõnastatud 4 väidet Eesti ühiskonna ja inimeste kohta ning illustreeritud neid tekstinäidetega, kuid üks väide on sõnastatud ebaselgelt või üht väidet pole illustreeritud tekstinäitega; on sõnastatud 3 väidet Eesti ühiskonna ja inimeste kohta ning illustreeritud neid tekstinäidetega vm); väited tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on sõnastatud 3 väidet Eesti ühiskonna ja inimeste kohta, kuid üks neist on ebatäpne ja/või puudub tekstinäide; on sõnastatud 2 väidet Eesti ühiskonna ja inimeste kohta ning illustreeritud neid tekstinäidetega vm); enamik väiteid tuleneb alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on sõnastatud 1 väide Eesti ühiskonna ja inimeste kohta / väiteid pole sõnastatud, on leitud ainult sobivaid näiteid / kõik väited on sõnastatud ebaselgelt vm); suurem osa vastusest ei tugine tekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

### 3. Mille poolest Sveta Grigorjeva Y-põlvkonna esindajaga sarnaneb? Leia 3 sarnasust ja illustreeri igaüht neist tsitaadiga luuletusest (kokku 3 tsitaati). (15 punkti)

#### Võimalikud vastused

- (1) Y-põlvkonna esindajad on sündinud 1977–1995, täisealiseks saanud 1998–2006. Grigorjeva kuulub sünniaasta poolest Y-põlvkonda, luuletuse pealkiri ütleb *Ma sündisin aastal 1988*.
- (2) Y-põlvkonda on mõjutanud kiirelt arenev tehnoloogia: *olen elanud internetita maailmas / ja internetiga maailmas / olen elanud mobiiltelefonita maailmas / ja mobiiltelefoniga maailmas*.
- (3) Y-põlvkond on tehnoloogias osav ja kasutab internetti: *kes sündis muide aastal / 1908 ütleb wikipedia!*.
- (4) Y-põlvkond on näinud vanemate rasket tööd ning tahab töö ja elu tasakaalu: *mu vanemad [---] on töötanud terve elu / tehes tööd mis neile ei meeldi / ja nad on endiselt vaesed ja surevad vaestena / mina töötan terve elu tehes tööd / mida armastan ja suren samuti tõenäoliselt vaesena / kuid nende vaesusel ja minu vaesusel on siiski / vaks vahet*.
- (5) Y-põlvkond tahab aega iseendale: pere, sõprade, spordi, rahvaürituste ja enesearendamise jaoks. Ka Grigorjeva väärtustab seda: vähemalt oma lastele soovib ta, et nad *saaksid pensionipõlves käia pilateses ja / püüda kala oma mägikodukeses kenakse saarekese peal*.



- (6) Y-põlvkonna esindajad on aktiivsed. Ka Grigorjeva on aktiivne: ta on koreograaf, tantsija (*vabakutseline koreograaf ja tantsija*), õpib ülikoolis (*tänu ülikooliõpingutele / mitu magistrit jõuan ma enne surma treida*), kirjutab Vikerkaarde (*imestan et kõik mu hoovikaaslased ei / kirjuta vikerkaarde*).
- (7) Y-põlvkond on näinud maailma muutumist: *tõenäoliselt on minu generatsioon / viimane kes on saanud näha mõlemat pidi / nii peegliesist kui -tagust maailma ja jah*.
- (8) Y-põlvkond on näinud globaliseerumise kasvu. Sellest annavad Grigorjeva luuletuses märku
- 1) Eestis müügile tulnud Lay'si krõpsud (*esimesed lay'si krõpsupakid jõudsid / ilma R-täheta kioskitesse minu 6ndaks eluaastaks*),
  - 2) Ameerika telesarjade ja näitlejate populaarsus ka Eestis (*kõik me olime niivõrd ametis leonardo dicaprio / armastamisega; kummitab mind siiani kummalise / sarja avainstrumentaal / kus kõik tegelased tahtsid muudkui teada kes ikkagi / lõppude lõpuks tappis / laura palmeri*).
- (9) Y-põlvkond võib tunduda nõudlik ja kannatamatu, ka Grigorjeva on nõudlik: *ma tahan et mu lapsed / saaksid pensionipõlves käia pilateses ja / püüda kala oma mägikodukeses kenakse saarekese peal; pilates! ja mägionn! / ja haigekassa! ja kodakondsus mu / eesti vabariigile superlojaalsele / halli passiga isale!*
- (10) Y-põlvkonda iseloomustatakse kui arenenud kodanikuteadvusega inimesi. Ka Grigorjeva on oma luuletuse põhjal riigi probleemide suhtes kriitiline – seda tõendab kogu tema luuletus: *haigekassa! ja kodakondsus mu / eesti vabariigile superlojaalsele / halli passiga isale!; nad on töötanud terve elu / tehes tööd mis neile ei meeldi / ja nad on endiselt vaesed ja surevad vaestena*.

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on leitud on 3 sarnasust ja illustreeritud igaüht neist tsitaadiga luuletusest); selgitused/järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (leitud on 3 sarnasust ja neid on illustreeritud tsitaatidega, kuid 1–2 tsitaati on ebasobivad / on leitud 2 sarnasust ja neid on illustreeritud sobivate tsitaatidega vm); järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: leitud on 2 sarnasust ja neid on illustreeritud 1–2 tsitaadiga luuletusest vm); enamik järeldusi tuleneb alustekstidest; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (leitud on 2 sarnasust, kuid neid pole illustreeritud tsitaatidega / on leitud 1 sarnasus, mida on illustreeritud tsitaadiga vm); suurem osa vastusest ei tugine alustekstidele; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekste on ulatuslikult ümber kirjutatud ja neid pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

### VARIANT 3

**Loe läbi Margus Tamme artikkel „Tänavakunstist“ (Müürileht, 14.08.2014) ja Sirla artikkel „Tänavakunst tahab olla vaba“ (Sirp, 26.01.2018) ning lahenda nende põhjal ülesanded. (40 punkti)**

**1. Sõnasta Sirla artiklile tuginedes 4 põhjust, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks. (10 punkti)**

#### Võimalikud vastused

- (1) *Mural'i* valmistamine on kulukas ja aeganõudev.
- (2) *Mural'it* ei saa kunstnik teostada omavoliliselt, teose koht ja sõnum tuleb kooskõlastada linnaametnike, sponsorite ja hoone/kinnistu omanikega.
- (3) *Mural* on staatiline, ajas muutumatu.
- (4) *Mural'i* puhul ei teki dialoogi kunstniku ja möödujate-vaatajate vahel.
- (5) *Mural* on püsivam, pikaajalisem.
- (6) *Mural'id* on suured.
- (7) *Mural'i* tegemiseks on vaja lisatöövahendeid.
- (8) *Mural'it* kasutab riik/omavalitsus omavolilise tänavakunsti vastu võitlemiseks.

#### Hindamiskriteeriumid

**8 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on sõnastatud 4 põhjust, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks); väited/põhjendused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on sõnastatud 4 põhjust, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks, kuid väidetes/põhjendustes on ebatäpsusi / on sõnastatud 3 põhjust, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks vm); väited/põhjendused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**4 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on sõnastatud 2 põhjust, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks vm); enamik väiteid/põhjendusi tuleneb alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**2 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on sõnastatud ainult 1 põhjus, miks ei saa mural'it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks); suurem osa vastusest ei tugine tekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

**2. Selgita Margus Tamme ja Sirla artiklite ning illustratiivse materjali põhjal, mis on grafitikunstnike eesmärk ja mis on nüüdisaja tänavakunstnike eesmärk. Mille poolest need kunstnikud sarnanevad (2 sarnasust) ja mille poolest erinevad (2 erinevust)? (15 punkti)**

#### Võimalikud vastused

Grafitikunstnike eesmärk on levitada oma pseudonüümi, et olla nähtav.

Nüüdisaja tänavakunstnike e postgrafiiti tegijate eesmärk on edastada ühiskonnakriitilist sõnumit (nt kunstnikud tahavad kaitsta nõrgemaid, naisi, lapsi; nad on lapstööjõu kasutamise, soolise stereotüüpiseerimise ja rassilise diskrimineerimise, suur korporatsioonide, sõja jm vastu; nad väljendavad tolerantset ja eetilist maailmavaadet).

Grafiti- ja tänavakunstnikud on sarnased selle poolest, et

- 1) need kunstnikud on seaduse silmis kriminaalid/kurjategijad / avaliku ruumi risustajad, kuid rahva seas armastatud kangelapsed (Margus Tamme sõnul sotsiaalsed bandiidid);
- 2) nad valivad ise teose asukoha, vormi ja sõnumi (on vabad oma valikutes);
- 3) neid iseloomustab üliinimlik oskus jääda tabamatuks;
- 4) neid iseloomustab võime kiiresti tegutseda;
- 5) nende töid võib täiendada ja üle teha;
- 6) mõlemad tahavad olla nähtavad / eksponeerivad oma töid avalikus ruumis.

Nüüdisaja tänava- ja grafitikunstnike eristab see, et

- 1) grafiti on mõistetav vaid neile, kes on grafiti keele ja sõnumiga kursis, kuid tänavakunstnike tööd on mõistetavamad laiemale publikule / tänavakunstnikud kasutavad selgemaid kirjatüüpe ja üldtuntud kujundeid;
- 2) grafitikunstnikud on radikaalsemad kui tänavakunstnikud;
- 3) neil on erinevad eesmärgid;
- 4) tänavakunstnikesse suhtutakse soosivamalt kui grafitikunstnikesse, tänavakunstnike tööd võivad jõuda isegi muuseumisse;
- 5) tänavakunstnikel on tänu ettevalmistusele (nt šabloon, kleeps, plakat) võimalus teos kiiremini valmis saada kui grafitikunstnikel.

### **Hindamiskriteeriumid**

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (vastuses on 6 õiget osist: on selgitatud, mis on grafitikunstnike eesmärk ja mis on tänavakunstnike eesmärk, mille poolest kunstnikud sarnanevad (2 sarnasust) ja mille poolest erinevad (2 erinevust)); selgitused/järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (vastuses on 4–5 õiget osist: on selgitatud, mis on grafitikunstnike eesmärk ja mis on tänavakunstnike eesmärk, mille poolest kunstnikud sarnanevad (2 sarnasust) ja mille poolest erinevad (2 erinevust), kuid eesmärkide või erinevuste/sarnasuste selgitustes on ebatäpsusi/puudujääke / 1–2 sarnasust/erinevust on välja toomata, kuid ülejäänud osas on vastus ammendav vm); selgitused/järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (vastuses on 3 õiget osist, ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on selgitatud, mis on grafitikunstnike eesmärk ja mis on tänavakunstnike eesmärk, mille poolest nad sarnanevad või mille poolest erinevad (1 sarnasus/erinevus) / on selgitatud, mis on grafitikunstnike või mis on tänavakunstnike eesmärk, ja välja toodud 1 sarnasus ning 1 erinevus / eesmärgid on jäänud sõnastamata, välja on toodud kokku 3 sarnasust/erinevust vm); enamik selgitusi/järeldusi tuleneb alustekstidest; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (vastuses on 1–2 õiget osist: on selgitatud vaid grafitikunstnike ja tänavakunstnike eesmärki, kuid pole välja toodud, mille poolest kunstnikud erinevad või sarnanevad / eesmärki pole selgitatud, kuid on välja toodud, mille poolest kunstnikud sarnanevad/erinevad (kokku 2 sarnasust/erinevust) vm); suurem osa vastusest ei tugine alustekstidele; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekste on ulatuslikult ümber kirjutatud ja neid pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

### **3. Selgita Sirla artikli ja Edgar Tedresaare teose põhjal, mida tähendab tänavakunsti dialoogilisus. Miks ja kuidas kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub? (15 punkti)**

#### **Võimalikud vastused**

Tänavakunsti dialoogilisus avaldub kunstnike ja publiku ühisloomes. Kunstnik võib eelmise kunstniku tööle teha lisandusi ja täiendada seda oma tõlgenduse kaudu. Igaühel on õigus tekkinud dialoogidesse sekkuda.

Näiteks E. Tedresaare loodud T. H. Ilvese portreel asendasid tundmatud autorid Ilvese näo V. Putini näoga ning lisasid teksti „Onu Vova teeb kõik korda!“. Tartu linnavalitsus otsustas intrigeerivast teosest vabaneda, kuid enne ülevärvimist jõudis originaali autor teost veel mõneks tunniks muuta: ta kustutas omakorda Putini näo ja asendas selle Anonymuse maskiga ning asendas teksti sõnadega „Ilves ja Vova olid siin!!!“.

Kohalik omavalitsus võib teose hävitada, kui see ei ole poliitiliselt korrektne või selle asukoht ei ole aktsepteeritav. / Kohalik omavalitsus võib teha tänavakunstnikega koostööd, et kaunistada linnaruumi / võidelda omavolilise grafiti või tänavakunsti vastu. Näiteks võib kohalik omavalitsus kooskõlastada teoste sõnumeid ja asukohti, anda kunstnikele eneseteostusvõimaluse (luua mural'eid).

## Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (Sirla artikli ja Tedresaare teose põhjal on selgitatud, mida tähendab tänavakunsti dialoogilisus, ning on selgitatud, miks kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub, ja välja toodud üks viis, kuidas kohalik omavalitsus seda teeb); selgitused/üldistused/järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (Sirla artikli ja Tedresaare teose põhjal on selgitatud, mida tähendab tänavakunsti dialoogilisus, ning on selgitatud, miks kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub või välja on toodud üks viis, kuidas kohalik omavalitsus seda teeb / Sirla artikli ja Tedresaare teose põhjal on selgitatud, mida tähendab tänavakunsti dialoogilisus, ning on selgitatud, miks kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub, ja välja toodud vähemalt üks viis, kuidas kohalik omavalitsus seda teeb, kuid selgitused/üldistused/järeldused on ebatäpsed/poolikud vm); selgitused/järeldused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: tänavakunsti dialoogilisust on selgitatud kas ainult Sirla artiklist toodud tsitaatide/refereeringute abil või ainult Tedresaare teose juhtumit kirjeldades (kahe allika põhjal selgitus/üldistus puudub) ning on selgitatud, miks või kuidas kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub vm); enamik selgitusi/järeldusi tuleneb alustekstidest; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (Sirla artiklist on toodud tänavakunsti dialoogilisusele viitavaid tsitaate/refereeringuid või on kirjeldatud üksnes Tedresaare teose muutumist, kuid pole selgitatud tänavakunsti dialoogilist olemust ega seda, miks ja kuidas kohalik omavalitsus tänavakunstnike tegevusse sekkub vm); suurem osa vastusest ei tugine alustekstidele; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

## VARIANT 4

**Loe läbi katkendid Toomas Vabamäe artiklist „Kas me ikka tahame, et autod end ise juhiksid?“ (Eesti Ekspress, 18.01.2017) ja Riho Paramonovi artiklist „Isesõitev auto ja algoritmi eetika“ (Tehnikamaailm 2/2016) ning lahenda nende põhjal ülesanded. (40 punkti)**

**1. Selgita Riho Paramonovi artikli põhjal, mida uurib eksperimentaaleetika. Milleks on eksperimentaaleetikat vaja? Milline võib olla eksperimentaaleetika mõju tehnoloogiate rakendamisele? Kuidas võib eksperimentaaleetika mõjutada robotautode kasutuselevõttu? (10 punkti)**

### Võimalikud vastused

Eksperimentaaleetika on teadus, mis uurib inimeste reaktsioone ja arvamusi seoses eetiliste probleemidega. (Eeldus on, et inimesed nõustuvad sellega, mis langeb kokku nende vaadetega.)

Eksperimentaaleetikat on vaja selleks, et võtta kasutusse uusi tehnoloogiaid. / Eksperimentaaleetikat on vaja, et võtta seisukoht küsimustes, millele pole ainuõiget vastust.

Kui tehnoloogia läheb vastuollu inimeste ootustega, ei hakata seda piisavalt kasutama. Eksperimentaaleetika uuringud näitavad, et eetilised dilemmad võivad takistada tehnikasaavutuste kasutuselevõttu.

Üldiselt pooldavad inimesed robotautode puhul „ootuspäraselt väiksemat inimkahju: eelistatakse mitme inimese elu ühe inimese elule“. Inimesed ise pole aga valmis sõitma autoga, mis võib nad ohverdada teiste elu nimel.

### Hindamiskriteeriumid

**8 p** – vastus on täpne (vastuses on 4 õiget osist: on selgitatud, mida uurib eksperimentaaleetika, miks on seda vaja, milline on eksperimentaaleetika mõju uute tehnoloogiate rakendamisele ja kuidas see võib mõjutada robotautode kasutuselevõttu); selgitused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (vastuses on 4 õiget osist, kuid üks neist on ebatäpne / vastuses on 3 õiget osist); selgitused tulenevad alustekstist; vastus on loogiline ja arusaadav.

**4 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: vastuses on 2 õiget osist); enamik selgitusi tuleneb alustekstist; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**2 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (vastuses on 1 õige osis); suurem osa vastusest ei tugine tekstile; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekst on ulatuslikult ümber kirjutatud ja seda pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

**2. Põhjenda mõlemale artiklile tuginedes, miks on tavaline auto inimesele parem võrreldes robotautoga. Too välja 6 eelist. (15 punkti)**

### Võimalikud vastused

- (1) Tavalised autod pakuvad juhile sõidumõnu.
- (2) Tavalise auto juhtimine nõuab inimeselt vastutust ja kontrolli.
- (3) Tavalise auto juhtimine nõuab inimeselt mitmesuguseid võimeid ja oskusi.
- (4) Tavaline auto on odavam.
- (5) Kui autosid juhivad inimesed, on inimestel tööd.
- (6) Tavalised autod ei nõua pidevat internetiühendust.
- (7) Tavalised autod ei võimalda pidevat positsioneerimist ja asukohatuvastust – seega ei saa neid selle abil kurjasti tarvitada.
- (8) Tavalisi autosid pole võimalik „häkkida“ ja sedaviisi terroristlikel eesmärkidel tarvitada.
- (9) Tavalise autoga on kodunt tööle ja töölt koju sõitmine olnud enam-vähem vaba aeg, ent robotauto võib inimeste tööaega ja -korraldust muuta: tööandja võib hakata nõudma, et töötataks ka tööle sõites.

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (põhjenduses on esile toodud tavalise auto 6 eelist); järelused/põhjendused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (põhjenduses on esile toodud tavalise auto 5 eelist); järelused/põhjendused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: põhjenduses on esile toodud tavalise auto 3–4 eelist); enamik järelusi/põhjendusi tuleneb alustekstidest; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on esile toodud tavalise auto 1–2 eelist); suurem osa vastusest ei tugine alustekstidele; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekste on ulatuslikult ümber kirjutatud ja neid pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.

### 3. Mille poolt võib isesõitv auto sattuda vastuollu ulmekirjanik Isaac Asimovi sõnastatud robotikaseadustega? Too esile 4 vastuolu, seostades need Asimovi seaduste olemusega. (15 punkti)

#### Võimalikud vastused

- (1) Autode puhul on inimkahju mõnikord vältimatu: robotauto peab ohuolukordades otsustama, keda ohverdada, keda säästa. Niisiis tekib vastuolu seadusega, et robot ei tohi oma tegevuse või tegevusetusega inimesele kahju teha.
- (2) Asimovi seadus ütleb, et robot peab täitma inimese käsku. Isesõitva auto puhul pole päris selge, kes on see inimene, kellele masin kuuletuma peab: omanik, programmeerija, sõitja, häkker...
- (3) Asimovi seadustes on kirjas, et robot ei tohi oma tegevuse või tegevusetusega inimesele/inimkonnale kahju teha. Isesõitvate autodega lisandub probleem, et inimene muutub senisest veelgi abitumaks, kui pole enam vaja rakendada „mitmesuguseid võimeid ja oskusi (reageerimisvõime, analüüsivõime, oskus arvestada ilmaolusid, tajuda kiirust ja vahemaad, oskus parandada katkiseid asju või lahendada probleeme)“.
- (4) Asimovi seadusega läheb vastuollu see, et robotid võtavad paljudelt inimestelt töö ja seega ka võimaluse normaalselt ära elada / robotautod hakkavad ohustama paljusid transpordisektori töökohti.
- (5) Asimovi seaduse kohaselt peab robot käsu andjale alluma. Kui isesõitval autol kästakse terroristlikel eesmärkidel ennast hävitada, siis läheb see vastuollu kõikide seadustega.

### Hindamiskriteeriumid

**13 p** – vastus on täpne ja põhjalik (on selgitatud 4 vastuolu); järelused/põhjendused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**9 p** – vastus toob esile olulisema, kuid selles on mõni puudus (on selgitatud 3 vastuolu / on selgitatud 4 vastuolu, kuid üks neist on ebatäpne); järelused/põhjendused tulenevad alustekstidest; vastus on loogiline ja arusaadav.

**6 p** – vastus on pealiskaudne ja/või lünklik (ülesandest on lahendatud vähemalt pool: on selgitatud 2 vastuolu); enamik järelusi/põhjendusi tuleneb alustekstidest; vastus on kohati ebaloogiline/ebaselge, kuid see ei takista vastuse sisust arusaamist.

**3 p** – üle poole ülesandest on lahendamata (on selgitatud 1 vastuolu); suurem osa vastusest ei tugine alustekstidele; vastus on ebaloogiline/ebaselge, mille tõttu on sellest raske aru saada.

**0 p** – vastus on vale või puudub.

Kui alustekste on ulatuslikult ümber kirjutatud ja neid pole korrektselt refereeritud või tsiteeritud, langetatakse ülesande tulemust ühe tasandi võrra.